تحصیل تورکی در مدارس اصول جدید در تهران ده سال قبل از امضای فرمان مشروطیت به گزارش ترجمان–قاسپیرالی

مئهران باهارلی

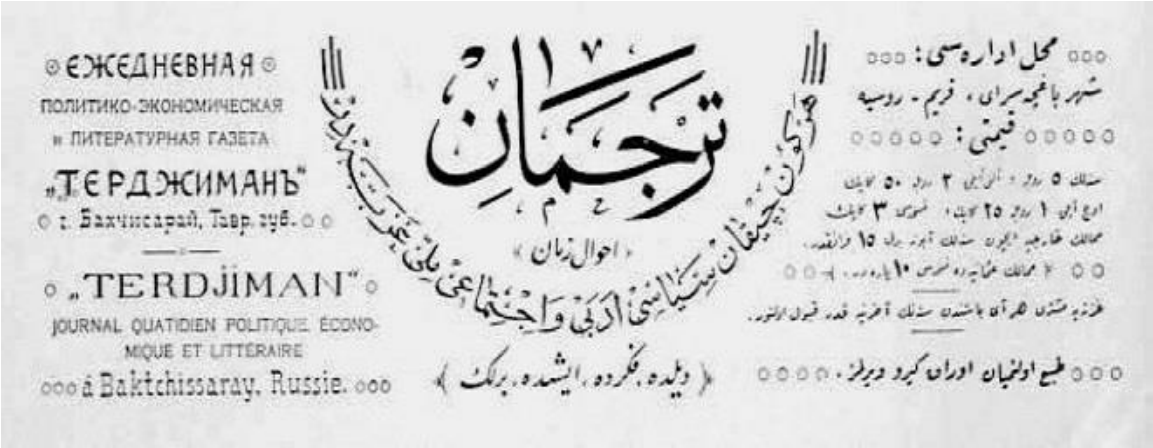
ترجمان
«احوال زمان»
ЕЖЕДНЕВНАЯ
ПОЛИТИКО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ
и ЛИТЕРАТУРНАЯ ГАЗЕТА
„ТЕРДЖИМАНЪ"
г. Бахчисарай, Тавр. губ.
„TERDJIMAN"
JOURNAL QUATIDIEN POLITIQUE ÉCONOMIQUE ET LITTÉRAIRE
à Baktchissaray, Russie.
محل اداره سی:
شهر باغچه سرای، قریم - روسیه
قیمتی:

در این نوشته یک سند بسیار مهم در باره‌ی تحصیل به زبان تورکی در مدارس جدید در تهران پایتخت دولت قاجاری، ده سال پیش از امضای فرمان مشروطیت را معرفی کرده، پس از دادن اصل تورکی و ترجمه‌ی فارسی آن، تحلیل خود از این سند را هم داده‌ام. این سند عبارت است از یک نامه احتمالا به قلم میرزا حسن تبریزی رشدیه درج شده به شکل یک خبر ویژه‌ی نشریه‌ی ترجمان (شماره‌ی ۱۳، ۳۱ مارت ۱۸۹۶)، چاپ باغچه سارای[1] در شبه جزیره‌ی کریمه که توسط متفکر، معلم و محرر برجسته‌ی تورک، اسماعیل قاسپیرالی منتشر می‌شد.

[1] «باخچاسارای» پایتخت خانات تاتار کریمه در ده کیلومتری «آغ‌مچیت» پایتخت جمهوری خودمختار کریمه، بخشی از کشور اوکرائین اشغال شده توسط روسیه

متن سند:

تئهراندان مکتوب- «ترجمان»ا مخصوص

«ترجمان»ی بیله‌نله‌ر بورادا دا واردیر. لاکن آزدیر. چونکه تئهران‌دا لسان عمومی فارسی اولدوغوندان، تورکچه‌یی و با خصوص قیریم شیوه‌سینی آنلایان نادردیر. بو دا مانع اولاماز ایدی. هر حالدا لسان بیله‌ن بولونور ایدی. لاکن اوخوماق ایسته‌یه‌ن آزدیر. ان تاسفلو حال بودور. محبتلی «اختر» ییرمی ایکی سنه‌دیر نشر اولونور. بینله‌رجه آلینیپ اوخونولماسی لازم ایکه‌ن، سورولمویور.

«ترجمان»ی جلب ائده‌نله‌ر اکثر آزه‌ربایجان تجارلاری‌دیر که بونلار آتشلی آتشلی بندله‌رینیزی محلی دوستلارینا ترجمه و تفهم ائتمه‌کده‌ن گئری دورمویورلار. امیدواریز که تبریزده اولدوغو گیبی، تدریجا تئهراندا داخی اولدوقجا یول بولاجاقدیر.

آچدیغیم اصول جدید مکتبده فارسی، تورکی و روس دیلی تحصیل ائتدیرییوروم. صبیانین ترقی‌سینده‌ن خوشنودوم؛ شؤیله که اصول جدیدین بو طرفله‌رده داخی منتشر اولماسی، آنجاق زمانه توقف ائده‌ر. مکتبه دائر اعلاننامه‌یی تقدیم ائدییوروم.

معلومونوز

ترجمان. نومئرو ۱۳ نجو، ۳۱ مارت ۱۸۹۶، ۲۹ شوال ۱۳۱۳

پایان نقل سند

ترجمه‌ی سند:

نامه از تهران، ویژه‌ی ترجمان

در اینجا هم کسانی که ترجمان را می‌شناسند وجود دارند. اما کم هستند. زیرا از آنجائیکه زبان عمومی در تهران فارسی است، کسانی که تورکی و مخصوصا شیوه‌ی کریمه را درک کنند اندک هستند. اما این نمی‌توانست مانع [شناخته شدن ترجمان] شود، چرا که به همه حال افراد زبان‌دان پیدا می‌شوند. دلیل

اصلی آن است کسانی که خواستار خواندن [و مطالعه‌ی نشریات و روزنامه‌ها] باشند کم‌اند. تاسف انگیزترین وضعیت، این است. نشریه‌ی اختر بیست و دو سال است که منتشر می‌شود. در حالیکه انتظار می‌رفت هزاران نسخه‌ی آن خریده و خوانده شود، کسی سراغ آن را نمی‌گیرد.

کسانی که باعث جلب [مردم در تهران] به ترجمان می‌شوند، اکثرا تجار [تورک] اهل آزربایجان هستند. اینها از ترجمه و تفهیم پاراگرافهای آتشین و پر شور شما به دوستان محلی خود عقب نمی‌نشینند. امیدواریم که مانند تبریز، در تهران هم [ترجمان] به تدریج راه خود را باز خواهد کرد.

در مدرسه با اصول جدید که تاسیس کرده‌ام، فارسی، تورکی و زبان روسی را درس داده تعلیم می‌دهم. از پیشرفت نوباوگان راضی هستم. گسترش و رواج [مدارس] با اصول جدید در این طرفها هم، صرفا موقوف و وابسته به زمان است. بیانیه‌ی مربوط به مدرسه را تقدیم می‌کنم.

پایان ترجمه

آنالیز نامه-سند

۱- این نامه که از سوی تاسیس کننده‌ی یک مدرسه با اصول جدید در تهران نوشته شده، با قطعیت تمام ثابت می‌کند زبان تورکی از بدو تاسیس مدارس با اصول جدید در ایران، به عنوان یک زبان ملی و هم عرض زبان فارسی در آنها تحصیل می‌شد. به عبارت دیگر سوادآموزی و آموزش در مدارس با اصول جدید در ایران اقلا در آغاز به زبان تورکی هم انجام می‌گرفت. واقعیت تعلیم و تعلم به زبان تورکی در مدارس با اصول جدید در تاریخ معاصر، واقعیتی تاریخی است که در تاریخ‌نگاری ایرانی عامدا سانسور می‌شود.

۲- این سند نشانگر حضور زبان تورکی به عنوان زبان نظام تحصیلی در یکی از نخستین موسسات آموزشی با اصول جدید در تهران است. همچنین نشان می‌دهد که در دوران مدرن با احتساب دارالفنون ناصری[2]، کاربرد زبان تورکی در موسسات آموزشی تهران پایتخت دولت قاجاری، شهری در محل التقای تورک‌ائلی و فارسستان اقلا عمری نیم قرنی داشته است. حذف زبان تورکی از تهران، نتیجه‌ی انقلاب مشروطیت و مخصوصا تسلط مشروطه‌طلبان بر تهران است. بعد از آن دولت ایران اهتمام ویژه‌ای برای

[2] تدریس زبان تورکی در مدرسه‌ی دارالفنون دوره‌ی ناصرالدین شاه قاجار، نخستین دانشگاه در تاریخ مدرن ایران
http://sozumuz1.blogspot.com/2018/08/blog-post_28.html#more

زدودن حضور زبان و مطبوعات و مدارس و تئاتر تورکی در تهران از خود نشان داده است[3]. تلاش آزربایجان‌گرایان پان‌ایرانیست و استالینیست (علی.اصغ.، ...) برای خارج نمودن مناطق تورک‌نشین استان تهران از وطن ادعائی‌شان هم در خدمت این سیاست است[4].

۳-زمان نگارش این نامه، ۱۲۷۵ شمسی و یا ۱۸۹۶ میلادی، ده سال قبل از امضای فرمان مشروطیت است. قابل ذکر است که ممنوعیت زبان تورکی در نظام آموزشی و مدارس با اصول جدید توسط «انجمن معارف تهران» و «انجمن معارف تبریز» در ۱۸۹۸-۱۹۰۰ تحقق پذیرفت. سران انجمن معارف تهران و انجمن معارف تبریز که در میان رهبران جنبش مشروطیت جای داشتند و در بستر روند ایجاد ملت- دولت ایران توسط نیروها و مراکز ضد تورک خارجی، زبان فارسی را به عنوان زبان ملی همه‌ی ایرانیان می‌دانستند، به همراه جنبش مشروطیت زبان فارسی را به عنوان زبان رسمی-تحصیلی-مطبوعاتی انحصاری بر ایران تحمیل کردند[5].

۴- مدارس با اصول جدید، مدارس تورک نبودند، مدارسی چندزبانه -مانند مکاتب قدیمی –سنتی و نیز مدارس جدید میسیونری مسیحی آن دوره -بودند که در آنها تورکی هم تدریس می‌شد. و اما گشایش مدارس مدرن تماما تورک که در آنها زبان فارسی به عنوان یک زبان خارجی تدریس می‌شد، صرفا در نتیجه‌ی گسترش نفوذ عثمانی در تورک‌ائلی میسر شد[6].

۵-نشریه‌ی ترجمان، نام نویسنده‌ی نامه از تهران، ایضا نام مدرسه با اصول جدید که وی تاسیس کرده و نیز اعلاننامه‌ی مدرسه‌ی مذکور را نداده است. با اینهمه، از آنجائیکه طبق منابع موجود، میرزا حسن تبریزی مشهور به رُشدیه در همان ایام به تهران مهاجرت و در آنجا اقدام به تاسیس یک مدرسه با اصول جدید کرده است، احتمال بسیار دارد که مولف این نامه حسن رشدیه باشد. تورکی ادبی و سلیس

---

[3] سندی از ممنوعیت تئاتر تورکی در تهران، بزرگترین شهر تورک‌نشین در ایران
http://sozumuz1.blogspot.com/2018/10/blog-post_13.html

[4] بخشی از متروپول تهران و استان تهران، جزء سرزمین تورک‌نشین است
http://sozumuz1.blogspot.com/2017/01/blog-post_19.html

[5] مخالفت دولت مشروطه با تحصیل به زبان تورکی و ممنوع کردن آن در سال ۱۹۱۸
http://sozumuz1.blogspot.com/2018/10/blog-post.html
کتاب درسی مشروطیت: بعد از این تورکی حرف نزنیم. اگر او تورکی حرف زد جواب ندهیم
http://sozumuz1.blogspot.com/2017/04/blog-post_19.html

[6] ۹۸ مین سالگرد تاسیس مدرسه‌ی تورک خیر یوردو (صلاحیه) اورمیه و ۱۰۷مین سالگرد مدرسه‌ی تورک بالو و یادی از حاجی میرزا فضل الله مجتهد اورمولو
http://sozumuz1.blogspot.com/2016/02/blog-post_22.html

بکار رفته در این نامه با این واقعیت که میرزا حسن تبریزی-رشدیه، یک شخصیت فرهنگی پرورده‌ی عثمانی (استانبول، بیروت و قاهره) و مسلط بر زبان و ادب تورک بود (شهرت وی رشدیه هم برگرفته از مدارس جدید عثمانی به نام رشدیه است) مطابق است.

۶-میرزا حسن تبریزی-رشدیه، قبل از تاسیس مدرسه‌ی خود با اصول جدید در تهران، اقدام به تاسیس اقلا هشت مدرسه با اصول جدید در تبریز و یک مدرسه در مشهد کرده بود. با توجه به اینکه وی زبان تورکی را در مدرسه‌ی خود در تهران به عنوان زبان تعلیم و تعلم و تحصیل بکار برده، بی شک در تبریز و مشهد هم زبان تورکی یکی از دو زبان تحصیل و تعلم و تعلیم در مدارس با اصول جدید رشدیه بوده است.

۷-در صورت تائید این احتمال که مولف نامه حسن رشدیه می‌باشد، آن را باید نخستین نامه‌ی تورکی او که تاکنون آشکار شده، تلقی نمود.

۸-زبان تورکی این نامه، تورکی بسیط و مشترک است که شخص اسماعیل قاسپیرالی، موسس نشریه‌ی ترجمان، نقشی بسیار مهم در فرم گرفتن و رواج آن داشت. تورکی بسیط و مشترک که در آن دوره در میان محررین تورک و غیر تورک از ایران، عراق، قفقاز، کریمه و .... بسیار رایج بود و امروز هم اساس و بنیان زبان معیار ادبی-مکتوب تورکی در حال تشکل در تورک‌ائلی و ایران می‌باشد، نوعی تورکی مختلط بود که کلمات و عبارات عربی و فارسی ثقیل و مهجور در «تورکی عثمانی» را بکار نمی‌برد و آنها را با کلمات بومی و محلی تورکی جایگزین می‌کرد؛ در نتیجه آسان‌تر و تورکی خالصتر بود[7].

---

[7] عثمانی بسیط-تورکی مشترک در نیمه‌ی دوم قرن نوزده و ربع اول قرن بیستم علاوه بر قفقاز و کریمه، در میان نسل نخستین تورکی‌نویسان و تورک‌گرایان مدرن در تورک‌ائلی هم بکار می‌رفت. از جمله از طرف سمع افشار اورومی، صابر شیروانی، نشریه‌ی فیوضات، جمشیدخان سوباتایلی افشار اورومی، محمد امین رسولزاده، ابوالحسن قاجار تبریزی، شیخ حاجی اسدالله افندی ممقانی، حسن بیگ روشنی بارقین، سلیمان نظیف، عبدالرزاق سلماسی، محمود غنی‌زاده سلماسی، محمودخان اشرف‌زاده تبریزی، میرزا تقی خان رفعت، صادق رضازاده شفق، محمدعلی واعظزاده، ایرانلی احمد حمدی، کاظم‌زاده ایرانشهر، جبار باغچه‌بان، حبیب ساهر، معجز شبستری، سید حسن تقی‌زاده، سعید سلماسی.، ابراهیم حسین خویی، همدانی‌زاده علی ناجی، معلم فیضی، میرزا حسن تبریزی رشدیه،.... آثار تورکی همه‌ی این افراد، به منظور تحمیل آزربایجانجای ایجاد شده توسط رژیم شوروی، از سوی آزربایجان‌گرایان طرد و مخفی نگاه داشته شده است.

مقدمه‌ی میرزا حبیب افندی بنی (بینلی) بر کتاب تورکی اش خط و خطاطان
http://sozumuz1.blogspot.com/2018/10/blog-post_26.html

۹-این سند نشان می‌دهد نشریه‌ی ترجمان، قبل از مشروطیت در تبریز کاملا شناخته شده و دارای خوانندگان بوده است. در شماره‌های مختلف ترجمان از ایران در ردیف سرزمینهای تورک‌نشین آناتولی و روم‌ایلی نام برده شده؛ نام تبریز همراه با مراکز فرهنگی تورک عصر مانند قازان، حاجی ترخان، تاشکند، باکو، استانبول، تفلیس، ازمیر، شکی، شیروان، بخارا، سمرقند، ادیرنه، بورسا، ترابزون و ... ذکر می‌شود. در یک شماره موزع ترجمان در تبریز به شکل «اداره‌خانه‌ی ناصری» معرفی شده است[8].

۱۰-علاوه بر نشریه‌ی ترجمان چاپ کریمه، تقریبا همه‌ی نشریات تورکی مطرح عثمانی و قفقاز هم در میان نخبگان و فرهنگیان تورک ایرانی شناخته شده بود و تعقیب می‌شد. اما منابع فارس و تاریخ‌نگاری ایران‌گرا (ایضا آزربایجان‌گرا) صرفا به رواج نشریات فارسی (و احیانا ملانصرالدین قفقاز) در میان تورکان و مخفی نمودن رواج مطبوعات تورک عثمانی در میان آنها اشاره و تاکید می کنند. مثلا در ویکی پدیای

---

[8] از جمله:

اخطار: ایران، آناتولو، روم‌ایلی، مصر و سائر اسلام ولایت‌له‌رینده‌ن قزئته‌میزی مشتری اولماق آزروسوندا بولونانلار سنه‌لیک بدلی اولان اوچ روبله قائمه‌یی الده ائده‌مه‌دیکله‌ری حالدا، بونون مقابلینه قیرخ قوروشلوق عوثمانلی و یا که اون قیرانلیق سائر پوستا پولو گؤنده‌ریرله‌ر ایسه، قبول اولونور. روسیه قائمه‌سی بولونان محلله‌رده‌ن قائمه گؤنده‌ریلمه‌سی تمنی اولونویور. نومئرو ۴۱، ۲۹ اوکتیابر ۱۸۹۵

اخطار: قازان‌دا، حاجی ترخان‌دا، تاشکنده، باکی‌دا، تیفلیس‌ده، تبریزده، در سعادتده و ایزمیرده وکیلله‌ریمیز بولونوپ، قزئته توّزعونا و مشتری قبولونا مامور بولوندوقلاری گیبی، سائر بویوک بلده‌له‌رده قزئته‌میزی توزع ائتمه‌ک ایسته‌یه‌نله‌ر بولونور ایسه، خبر وئرمه‌له‌ری و بو حالدا کندیله‌رینه الوئریشلی صورتده قزئته یوللاناجاغی و هر بلده‌ده یالنیز بیر وکیل بولوناجاغی اخطار اولونویور. نومئرو ۳۳، ۳ سئنتیابر ۱۸۹۵

اخطار: پوستا مصارفی برابر قزئته‌میزین سنه‌لیک بدلی اوچ قاربون روس قائمه‌سی‌دیر. آلتی آیلیق ایکی قاربوندور. ایراندان و ممالک شاهانه‌ده‌ن و سائر یئرله‌رده‌ن مشتری اولاجاقلار روس قائمه‌سی بولمادیقلاری حالدا، سنه‌لیک قیرخ و آلتی آیلیق ییرمی قوروشلوق عوثمانلی و سائر پوستا پولو گؤنده‌ریرله‌ر ایسه، مقبولدور .

دوغرودان دوغرویا اداره‌میزه مراجعت ائتمه‌یه‌نله‌ر قزئته آلماق ایچین قازان‌دا صالح یارتنوف، اورئنبورگ‌دا باقی حساموف، موسقوادا حاجی حسین بایبکوف، شکی‌ده معلم شیخ‌زاده‌یه، شیروان‌دا عمر بک احمدبکوفا، باکی‌دا معلم مجید بک غنی‌زاده‌یه، تبریزده ناصری اداره‌خانه‌سینه، بوخارادا ابراهیموف برادرله‌ری تجارت‌خانه‌سینده، تاشکنده حسن الدین بوغدانوف جنابلارینا، سمرقنده شریفوف جنابلارینا، در سعادتده آدالار ایسکیله‌سینده دیاربکیرلی یوسف افه‌ندی‌یه، ایزمیرده احمد صبری افه‌ندی‌یه، ادیرنه‌ده محمد افه‌ندی کتبخانه‌سینه، بورسادا قیریملی لاستکوی مصطفی افه‌ندی‌یه، تیرابزون‌دا کتابچی حمدی افه‌ندی‌ییه مراجعت ائده‌بیلییورلار. نومئرو ۳، ۲۱ یانوار ۱۸۹۶

فارسی، با حذف ریشه‌های فرهنگی و هویت تورکی حسن رشدیه و پیوندهای او با مطبوعات و ادب تورکی وقت، ادعا می‌شود: «*در آن روزها، سه روزنامه فارسی در خارج از ایران چاپ می‌شد: حبل المتین در کلکته، اختر و ثریا در اسلامبول. هر سه این روزنامه‌ها به تبریز می‌رسید. رشدیه به خواندن این روزنامه‌ها بسیار شایق بود و آن‌ها را مکرر می‌خواند. از روزنامه ثریا، استفاده بیشتری می‌کرد*»

۱۱-استقبال از نشریه‌ی ترجمان و خوانده شدن آن در تبریز، و مکاتبات قلمی بین محررین و روشنفکران تورک ایرانی با آن نشریه، یکی هم از آن جهت دارای اهمیت است که ترجمان و اسماعیل قاسپیرالی از پیشگامان نهضت خودآگاهی ملی تورک و تورک‌گرایی مدرن، نه تنها در کریمه-عثمانی-قفقاز بلکه در کل جهان تورکیک هستند. به واقع در ربع اول قرن بیستم (سالهای انقلاب مشروطیت و جنگ جهانی اول) قاطبه‌ی نخبگان تورک و حتی غیر تورک در ایران و تورک‌ائلی -آزربایجان اتنیک مستقیما مطبوعات تورک‌زبان قفقاز و عثمانی، بویژه نشریات مربوط به جریانات ملی‌گرایی تورکی (تورک یوردو، تورک سؤزو، فیوضات، ...) را خوانده و تعقیب می‌کردند. چنانچه نشریات «تورک سؤزو» و «تورک یوردو» که معتبرترین نشریات روشنفکری و فرهنگی جریان ملی‌گرایی تورک در عثمانی و از ارگانهای «حزب اتحاد و ترقی» و «تورک اوجاق‌لاری» بودند، از همان شماره‌ی نخست اعلام می‌کنند در ایران-عجمستان دارای مشترک و آبونه‌چی می‌باشند[9].

۱۲- به سبب اهمیت دادن به و انعکاس مسائل بسیار متنوع تورکان ساکن در ایران و دفاع از حقوق ملی آنها به طور گسترده از سوی ترجمان و شخص اسماعیل قاسپیرالی، و نقش وی در ایجاد خودآگاهی ملی تورک در میان تورکان تورک‌ائلی در اواخر قرن نوزده میلادی که در دو دهه‌ی نخستین قرن بیستم به «مجادله‌ی ملی تورک» منجر شد، سزاوار است که نام اسماعیل قاسپیرالی در میان مفاخر و شخصیتهای ملی ما نیز ذکر گردد.

۱۳-در دوران مدرن، در میان عوامل بسیار، وجود دو عامل اصلی در رواج تورکی‌خوانی و تورکی‌نویسی همگانی و مآلاً در تشکل هویت ملی تورک (و نبود آنها در جلوگیری از تورکی‌خوانی و تورکی‌نویسی همگانی و مآلاً در تشکل هویت ملی تورک) نقش تعیین کننده داشته است: «نظام تحصیلی تورک» و «مطبوعات سراسری-فرامنطقه‌ای تورک». جنبش فارس‌گرای مشروطیت، علاوه بر پایان دادن به نظام تحصیلی تورک، به عمر مطبوعات تورک و سنت تورکی‌خوانی-تورک‌نویسی همگانی در ایران نیز پایان

---

[9] رسمی بودن انحصاری زبان فارسی در تضاد با حقوق بشر، دمکراسی و مدرنیته
http://sozumuz1.blogspot.com/2017/02/blog-post_15.html

داد[10]. نیز به همین دلیل است که دولتهای ایران از مشروطه به بعد و اکنون جمهوری اسلامی ایران، جدا از پاگرفتن «نظام تحصیلی تورک» و «مطبوعات سراسری-فرامنطقه‌ای تورک» جلوگیری می‌کنند.

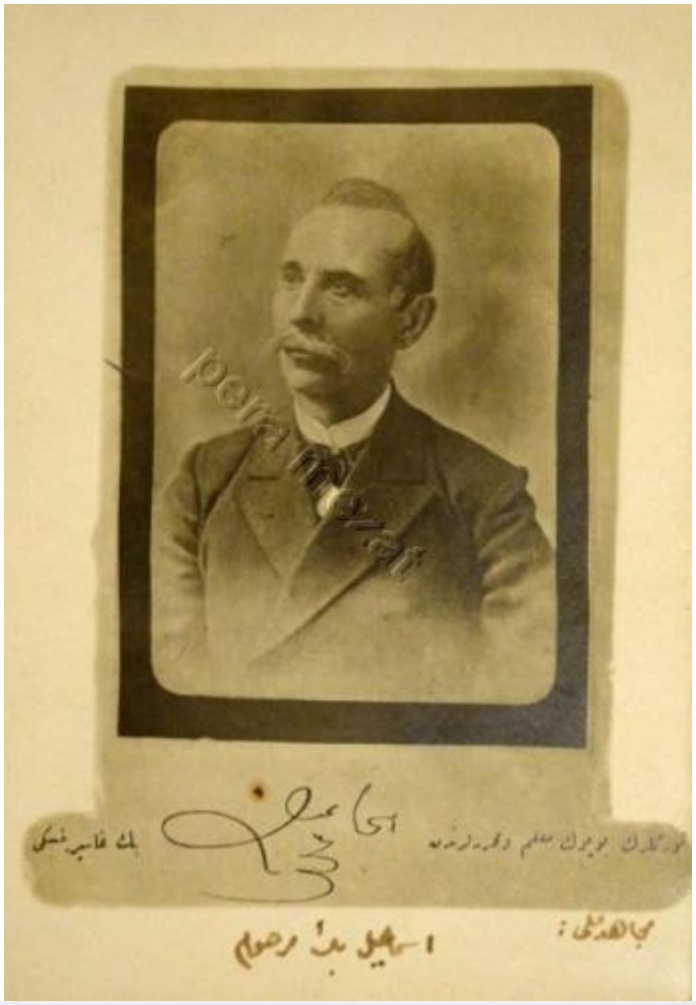

[10] مغلوبیتمان در انقلاب مشروطه‌ی ایران و خبطمان در انجمن آزربایجان ویا تاریخ مختصر بی زبان شدنمان
http://sozumuz1.blogspot.com/2017/12/blog-post_19.html

« سه وکیلی و مقدس یوردمز اسیر قریم »

برادرم فاتح افندی کریموف‌ك «قریمه سیاحت»
و عثمان افندی آلچوقراقلینك «قریم غنجه‌لری»
نام رسالهٔ مقبوله‌لرنده عاجزلرینك رسمنه اهمیت
ویریلوب درج ایتمش ایسه‌لرده غایبانه بر چوق
دوستلرمز رسمیمزی استدکلرندن برچوق قوطوغرا
قپا چیقارتمقدن ایسه بو محله درجنه جسارت ایلدق.

اشته کورکز طوغانلرم... کوریله‌جك بر نرسه یوقدر.
دقت ایله قراسه‌کز ـ قصور و نقصانم چوقدر.
دوغمشم بن آوجی کویده (*) ۱۸۵۱ ده.
مکانمدر باغچه‌سرای؛ مزارم... کیم بیلور نرده.
(اسماعیل).

(*) جوار باغچه‌سرایده بر قریه.

۱۸۹۵ (سنتابر) ۳ — نومرو ۳۳ نجی ✿ سنه دوامیه‌سی ۱۳ — ۲۶ (ربیع‌الاول) ۱۳۱۳

ترجمان

محل اداره‌سی باغچه‌سرایده اوز خانه‌مزده‌در. روسیه‌ده حوادث نامه‌نك بیلق بدلی ۳، آلتی ایلق ۲ کاغد روبله‌در ولایات عثمانیه ایچون پوسته اجرتی برابر سنه‌لك بدلی ۴۰، آلتی آیلق ۲۰ غروشدر. ترکیه‌دن مشتری اوله‌جقلر استانبوله کوپری باشنده اطه‌لر اسکله‌سنده کتابچی دیار بکرلی یوسف افندیه مراجعت بیورملیلر. اعلان سطرندن بر دیلده یدی، ایکی دیلده اون ایکی قاپیك النور. هر خصوصات ایچون مکتوب یاکه درج اولنمق ایچون اوراق مختلفه یوللایان اسمنی و محل اقامتنی بیان بیورملی. درج اولنمیان اوراق کرو یوللانمز.

سیاست و پولتیقه‌یه و معارف و ادبیاته متعلق هفته‌لق ملی غزته‌در

اخطار

قزانده، خاجی ترخانده، تاشکنده، باکوده، تفلیسده، تبریزده، درسعادتده و ازمیرده وکیللرمز بولنوب غزته تو زعنه و مشتری قبولنه مأمور بولندقلری کبی سائر بیوك بلده‌لرده غزته‌مزی توزع ایتمك استیانلر بولنور ایسه خبر ویرمه‌لری و بو حالده کندیلرینه الوبرشلی صورتده غزته یوللانه‌جغی و هر بلده‌ده یالکز بر وکیل بولنه جغی اخطار اولنیور.

«بقالم اهل کلیسا نه دیسیور؟ جناب قانولیقوسك نطقندن یالکز بر پارچه سنه قولاق ویره‌لم، دیسیورکه — ای بابامز، سن نره‌دن کلدك؟ سویله بزه آنامز ارمنستان سلامتمی؟ آنك اوغو- للری صاغمی، وارمی؟

«اوت، بیلیورم اراکزده نا امیدار واردر؛ ظن ایدرلرکه ارمنستان باتمشدر! دکل، خبر ایدیریورم که ارمنستان صاغدر. خداوندعالم محافظه‌سنده بو- لنه‌رق دورت بیك سنه‌دن برو اولاد ارمنی پاشاقدمه‌ده..... اوت، او- پیدا ایتدیکمز معلومات تمام دکلدر دیو بیلوجی و تارت آدملره مراجعت ایتدك. ارمنستان نره‌سیدر، دیدیکمده تغلیسده ایکی تورلی جواب بوله بیلدم: بری — ایکی اوچ ارمنی هر نره‌ده بولنور ایسه اوراسی ارمنستاندر، دیدیلر. بویله ایسه موسقوا و پترپورغ محی الدن چیقه‌جق ایمش دیدیکمده — بو درجه‌سی مبالغه‌در، لکن تفلیس، کنجه، اریوان و قرص ولایتلری «ارمنستاندر» دیدیلر!

«حال بو که ارمنی مجموعه‌لرندن

cette petit journal dans laudee Anne A eu Be

۱۸۹۵ (اوکتابر) ۲۹ — نومرو ۴۱ نجی ✿ سنه دوامیه‌سی ۱۳ — ۲۳ (جمادی‌الاول) ۱۳۱۳

محل اداره‌سی باغچه‌سرایده اوز خانه‌مزده‌در. روسیه‌ده حوادث نامه‌نك بیلق بدلی ۳، آلتی ایلق ۲ کاغد روبله‌در ولایات عثمانیه ایچون پوسته اجرتی برابر سنه‌لك بدلی ۴۰، آلتی آیلق ۲۰ غروشدر. ترکیه‌دن مشتری اوله‌جقلر استانبوله کوپری باشنده اطه‌لر اسکله‌سنده کتابچی دیار بکرلی یوسف افندیه مراجعت بیورملیلر. اعلان سطرندن بر دیلده یدی، ایکی دیلده اون ایکی قاپیك النور. هر خصوصات ایچون مکتوب یاکه درج اولنمق ایچون اوراق مختلفه یوللایان اسمنی و محل اقامتنی بیان بیورملی. درج اولنمیان اوراق کرو یوللانمز.

سیاست و پولتیقه‌یه و معارف و ادبیاته متعلق هفته‌لق ملی غزته‌در

اخطار

ایران آناطولی روم ایلی مصر و سائر اسلام ولایتلرندن غزته‌مزه مشتری ولمق ارزوسنده بولنانلر سنه‌لك بدلی اولان اوچ روبله قائمه‌یی الده ایده‌مد کلری حالده بونك مقابلنه قرق غرو- شلق عثمانلی و یاکه اون فرانقلق سائر پوسته پولی کوندریرلر ایسه قبول اولنور.

روسیه قائمه‌سی بولنان محللردن قا- ئمه کوندرلمسی تمنی اولنیور.

لردن دکلدر. داخلی و خارجی پولتیقه سنده بیوك اثرار براقمش بر ذات عالی ایدی. صاح و اسایش طرفجیسی او- لدیغی حالده روسیه‌نك استفاده‌سنی پك اوزاقدن کورر ایدی. فرانسه ایله دو- ستلشمه‌سی؛ بو کونده ایمپراطورمز یو- لنان ایکنجی نیکولای حضرتلرینی هند، چین و یاپون طرفلرینه سیاحت یوللا دیغی و بیوك غیرت ایله سیبیریا یو- لنی انشا ایتدردیکی آوروپاجه و آزیا جه میدانه چیقه‌جق ایشلری هر کسدن اول کوردیکنه دلیلدر.

روم ملتندن یکرمی طلبه‌نك دولت مکتبلرینه قبول ایتدردیکندن و بعض روم آرخیماندریتلری تداوی ایچون آو روپایه یوللاندقده ایتلمش احسانلرندن بحث ایدرك کمال عدالتلو اوله‌رق جنس و دین تفریق ایتمیوب عموم حقنده تبعه پرور بر پادشاه اولدیغنی مذکور کلسا غزته‌سی یازیبیور. پادشهك بویله افکار عالیسنه کوره حکومتی دخی هر جنس تبعه‌یی راحت و اسایشارینی تأمین ایتمك غیرتنده بولندیغنی آیروجه علاوه ایدیسیور.

١٨٩٦ (يەنوار) ٢١ — نومرو ٣ نجى ✿ سنة دوامیه ١٤

ترجمان

محل اداره‌سی باغچه‌سرایده اوز خانه‌سنده‌در. روسیه‌ده حوادث نامه‌نك بیلق بدلی ٣، آلتی ایلق ٣ کاغد روبله‌در ولایات عثمانیه ایچون پوسته اجرتی برابر سنه‌لك بدلی ٤٠، آلتی ایلق ٢٠ غروشدر. ترکیدن مشتری اوله‌جقلر استانبولده لوپری باشنده اطه‌لر اسکله‌سنده کتابچی دیار

سیاست و پولتیقه‌یه و معارف و ادبیاته متعلق هفته‌لق

اخبار

پوسته مصارفی برابر غزته‌مزك سنه‌لك بدلی اوچ قاربون روس قائمه‌سیدر؛ آلتی آیلق ایکی قاربوندر. ایراندن و ممالك شاهانه‌دن و سائر یرلردن مشتری اوله‌جقلر روس قائمه‌سی بولمدقلری حالده سنه‌لك قرق و آلتی آیلق یکرمی غروشلق عثمانلی و سائر پوسته پولی کوندریرلر ایسه مقبولدر.

دوغریدن دوغری‌یه اداره‌مزه مراجعت ایتمیانلر غزته آلمق ایچون قزانده صالح پارتنوف، اورنبورغده باقی حساموف، موسقواده حاجی حسین بایکوف، شکیده معلم شیخ زاده‌یه، شیروانده عمر یك احمد بکوفه، باکوده معلم مجید یك غنی زاده‌یه، تبریزده «ناصری» اداره خانه‌سنه، بخاراده ابراهیموف برادرنری تجارت خانه‌سنه، تاشکنده‌ده حسن‌الدین بوغدانوف جنابلرینه، سمرقنده‌ده شریفوف جنابلرینه، درسعادتده آطالر اسکله‌سنده دیار بکرلی یوسف افندی‌یه، ازمیرده احمد صبری افندی‌یه، ادرنه‌ده محمد افندی کتب خانه‌سنه، بروسه‌ده قریملی لاسکچی مصطفی افندی‌یه، طرابزونده کتابچی حمدی افندی‌یه مراجعت ایده‌بیلورلر.

تحصیل ایشی

قریم مسلمانلرینه مخصوص اوله‌رق آقمسجده‌ده واقع دارالمعلمین (اوچیتیل) مکتبنك اصلاحی خصوصنده فکر و تشبث کوزل قبول اولندیغی کوریلیور. مکتبك بناسنی بیوتمك ایچون معتبران اسلامك بو کونه قدر یازدیغی اعانه ١٥٠٠ روبله‌یی کچدی؛ ایلروسی جمع اولنمقده‌در. ولایتك زمسکی اداره مجلسی ایکی بیك روبله ویرمه‌یه قرار ویروب مکتبك پروغرامجه اصلاحی خصوصنده حکومت عندنده التماس ایده‌جکلردر و ایلروده اوچ طلبه‌نك خرجنی ویره‌جکدر.

حالی وقتی اولان مسلمانلر اولادنی غنازیا مکتبنه ویروب تحصیل فنون ایتدیریبیور فقط جمله‌نك استفاده ایده‌بیله‌جکی مکتب دارالمعلمین اولدیغندن بو مکتبك بنا و پروغرامجه منتظم بر صورته قویلوب طلبه‌نك معلملکدن ماعدا سائر مأموریتلره و ایشلره استعداد کسب ایتملری قریمجه پك مهم بر مسئله‌در.

اهالی قریم بویله بر مکتبه محتاجدر. اطرافلیجه تحصیل دینی ایله برابر فنون جدیده‌یه آشنا اولمق زمانمزك اك شدتلی بر حکمیدر.

قافقاز غزته‌سنه تبریك

تفلیسده روسجه نشر اولنمقده اولان «قافقاز» غزته‌سنك دوام ایتدیکی بو آیك بشنده تمام اللی سنه اولدی. بو مناسبت ایله یوللادیغمز تبریك تلغرامنه علاوه اولارق اوچ بش سوز دها سویلمه‌یی مناسب کوردك.

«قافقاز» روسیه‌جه اك مستقیم و کوزل مسلك دوتان بر غزته‌در. بوکا کوره معلو-

کچن کوزده آچلمش جدید اصول مکتبك امتحانی اجرا ایدیلوب صبیانك یازیده، قرائتده، علم حالده و حسابده بیوك ترقی کوستردکلری خبر ویریلیور معلم ابراهیم افندی آلتونایف جنابلرینه جماعت ابراز تشکر ایدرك مکتبك تأسیسنه سبب اولان موسقوالی صالح بای و خان کرمانلی حاجی حسین بایبقوف جنابلری صاغلغنه دعالر ایدلمش.

روس مهاجرلری

قرغز قزاقیه ساکن اولان ولایتلره مهاجرتاً کلمکده اولان روسلرك مقداری سنه یسنه آرتمقده اولوب یدی صو، اقمنلا و سمی ولایتلرنده ۱۸۸۹ ده ۱۹ روس قریه‌سی موجود اولوب جمله‌سنده ۸۳۵۲ جان بولندیغی حالده اشبو ۱۸۹٦ سنه‌سی باشنده ۹۹ مهاجر قریه‌سی بولنوب، اهالیٔ روس آلتمش دوت بیکی کچمش اولدیغی «سته‌پنوی کرای» غزته‌سنده کورلدی.

قالپ آلتون

روسیه بازارلرنده و اهالی النده آلتون آقچه کوریله باشلدیغی ایله قالپ آقچه کسلرده ایشه باشلمش. غایت مهاراتله کسیلمش قالپ آلتون آقچه اوریول شهرنده کورلمشدر.

تقلیس ایران قونسولی

«قافقاز» غزته‌سنه باقوب تقلیسده ایران قونسولی میرزا ابراهیم خانك صوفیایه ایلچی نصب اولنه‌جغنی یازمش ایدك؛ بو خبرك اصلی یوق ایمش.

طهراندن مکتوب

(ترجمانه مخصوص).

«ترجمان»ی بیلنلر بوراده‌ده واردر. لکن آزدر، چونکه طهرانده لسان عمومی فارسی اولدیغندن ترکچه‌یی و باخصوص قریم شیوه‌سنی آکلایان نادردر. بوده مانع اوله‌مز ایدی، هر حالده لسان بیلن بولنور ایدی، لکن اوقومق استیان آزدر، اك تأسفلی حال بودر. مجتلو «اختر» یکرمی ایکی سنه‌در نشر اولنیور، بیکلرجه آلتون اوقونلمسی لازم ایکن — سورلمیور. «ترجمان»ی جلب ایدنلر اکثر اذربایجان تجارلر یدرکه بونلر آتشلی آتشلی بندلریکزی محلی دوستلرینه ترجمه و تفهم ایتمکدن کرو تورمیورلر. امید وارز که تبریزده اولدیغی کبی تدریجاً، طهرانده دخی اولدقجه یول بوله جقدر.

آچدیغم اصول جدید مکتبده فارسی، ترکی و روس دیلی تحصیل ایتدیریبورم؛ صبیانك ترقیسندن خوشنودم، شویله که اصول جدیدك بو طرفلرده دخی منتشر اولمه‌سی آنجق زمانه توقف ایدر. مکتبه دائر اعلان نامه‌یی تقدیم ایدییورم.

معلومکز.

خارجیه خبرلری

انکلتره

انکلیزلرك بو دفعه آچدقلری سودان سفرینه انکلتره‌ده‌ده اعتراض ایدنلر یوق دکلدر. جمله‌دن بری و جمله‌دن بیوکی لورد روزبری جنابلریدر. بیوك بر مجلسده سویلیوب بعده غزته‌لرده نشر ایدلمش نطقنده روزبری دییور:

«حکومتك قرار ویردیکی سودان سفرندن مرادی ندر — معلوم دکل. ظن ایدرم که حکومته‌ده معلوم اولان بر شی یوقدر. حکومت هم بزی هم کندینی آلداتیور. ... حکم باشنده اولانلرك آغزندن چیقان خبرلردن بو سفرك نه‌ایچون لازم کلدیکی آکلاشلمیور. حبشده بوزلمش ایتالیانلره معاونت اولمدیغی ظاهر، مصری مدافعه ایسه مصره هجوم ایدن کورلمیور بالعکس سودانیلر بو سفردن سبب هجومه مجبور اوله‌جقلر.